

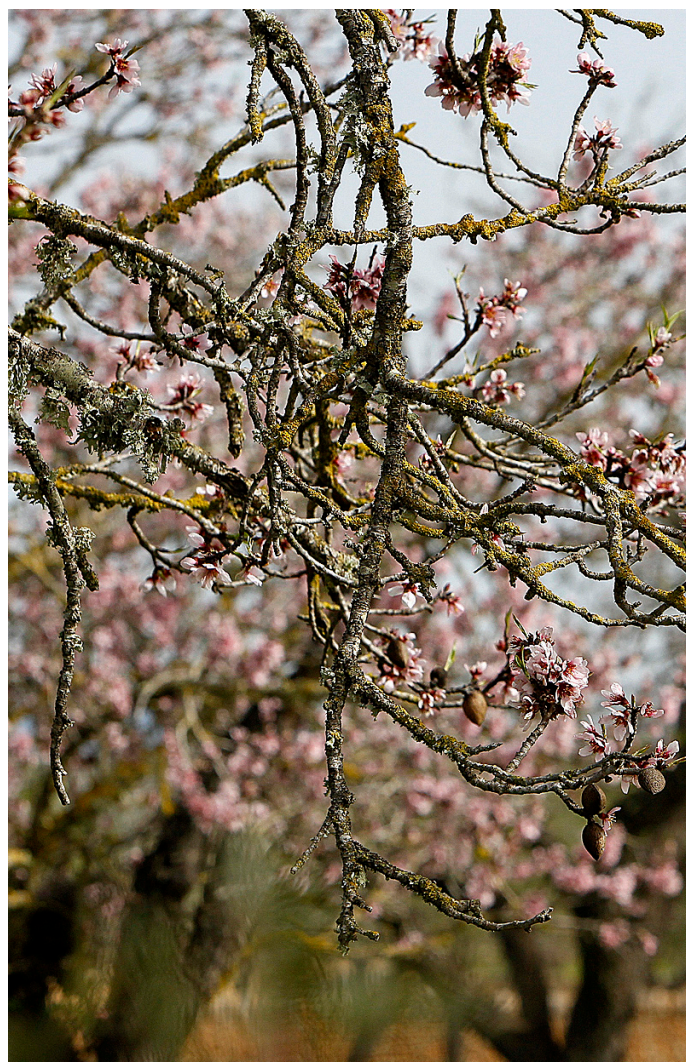
La pesta dels arbres a les Illes

La 'Xylella fastidiosa' omple de neguit els pagesos, les autoritats i, de fet, a tothom a les Balears. Ningú vol ni sentir a parlar de l'eradicació massiva d'arbres.

Reportatge de *Miquel Payeras*
Fotografies d'*Isaac Buj*

Milions de càmeres de fotos han immortalitzat cada gener i febrer els ametllers florits de les Illes. És una de les imatges icòniques de Balears. Un paisatge que enamora. Part de l'atracció turística que desperta l'arxipèlag. El camp illenc no és, però, només paisatge. Durant l'última dècada l'oliverar i la vinya li han donat una nova vida, esplendorosa. S'exporta vi i oli a bons preus. Aquests dos àmbits de producció agrícola són avui les banderes econòmiques del camp balear. També gaudeixen d'una nova vida els ametllers, en els quals, després de dècades d'abandonament per manca de rendibilitat, s'estan plantant arbres més joves gràcies al fet que de tres anys ençà el preu del bessó va a l'alça.

Doncs la vinya i, sobretot, els ametllers i les oliveres estan amenaçats per un assassí silenciós i letal que

s'està estenent per totes les Illes matant plantes i arbres. El seu nom científic és *Xylella fastidiosa*. Una plaga que alguns comparen amb la fil·loxera, que arribà a Balears el 1891 i que destruï ràpidament el negoci viticultor i vinicultor d'aleshores.

Difusió ràpida

Ara fa poc més de dos anys, el 6 de gener de 2015, en el *Journal* de l'Agència Europea de Seguretat Alimentària es publicava un informe que engegava les alarmes davant del desenvolupament de la *Xylella* a la regió de Pulla, al sud-est d'Itàlia: "L'establiment i la dispersió a la Unió Europea és molt probable i les conseqüències que podria suposar es consideren importants perquè les pèrdues de rendiment i d'altres danys serien altes, i les mesures de control que es requereixen són costoses".

La UE decretà a la regió italiana esmentada la posada en marxa de l'anomenat protocol d'eradicació –vegeu entrevista amb el conseller d'Agricultura balear, que l'explica– però, a pesar dels centenars de milers

La icònica imatge dels ametllers florits està amenaçada per l'assassí silenciós i letal que s'està estenent a les Illes: la *Xylella*. La *Xylella* ataca plantes i arbres i obtura les vies de la saba de tal manera que la víctima acaba morint completament seca, com s'aprecia a la imatge petita.

nir per segur quan afectà per primera vegada Itàlia, ni Mònaco o Còrsega, on també s'ha detectat. Probablement feia anys que hi era present, sense que ningú en fos conscient. Per això se sospita que la infecció és molt més àmplia i intensa del que indiquen les anàlisis que s'han fet fins ara.

La UE cataloga la plaga com la “més perillosa” que afecta Europa. Per aquesta raó les autoritats continentals, així que es va detectar el bacteri a Mallorca, es posaren en contacte –a través del Govern central– amb els responsables d'Agricultura i Medi Ambient de les Illes. S'han celebrat diverses reunions tècniques entre les parts, a Madrid, amb l'objectiu de controlar la *Xylella* a Balears i evitar que arribi a la Península. Tant els productors de taronges al País Valencià com els d'oli a Andalusia comencen a estar d'allò més intranquils. Per exemple: la Unió de Llauradors ha demanat mesures extremes per evitar el contagi i la Generalitat valenciana ha iniciat una campanya d'advertiment a ports i aeroports perquè cap viatger que arribi de les Illes entri vegetals.

El Govern balear ha posat en marxa una estratègia de contenció de la *Xylella* que consisteix –vegeu les explicacions del conseller a l'entrevista– a fer cada cop més anàlisis en zones diferents, arrabassar les plantes afectades i cremar-les, a més de declarar les Illes “zona demarcada”, tal com es va decretar el passat 24 de gener a través del Butlletí Oficial. Això vol dir que no es poden exportar de l'arxipèlag cap tipus de vegetals. L'actuació balear té el suport dels tècnics del Ministeri d'Agricultura i també dels experts de referència del Centre Nacional d'Investigacions Científiques, els quals posen en dubte l'eficiència de les mesures extremes que la Unió va decretar a Pulla: s'hi arrabassaren centenars de milers d'oliveres i no s'ha pogut contenir la plaga.

El Govern illenc, però, no es refia. Perquè qui té la última paraula és la UE. El mes de juny una delegació de la Unió →

d'oliveres que s'arrabassaren, l'objectiu de contenir la plaga no s'ha assolit. Segons els càlculs que es fan, en aquests moments almenys hi ha infectades el 10% dels més d'onze milions d'oliveres existents únicament a la província de Lecce, situada en aquella regió, i que és on més s'ha estès el problema. De 2014 ençà la producció d'oli a la zona no ha fet més que disminuir, fins d'un 37% des de l'inici de la plaga. Un drama econòmic i social per a la regió. I sentimental i cultural també, no debades per a molts milers d'italians de Pulla les oliveres són part de la identitat de la zona.

A pesar de les actuacions radicals dutes a terme a Itàlia, el bacteri hi continua fent-ne de les seves. Ni s'hi ha eradicat ni s'ha evitat que viatgés cap a altres ban-

des. A Balears, per exemple.

La 'Xylella' a les Illes

El passat mes de novembre els tècnics de la Conselleria d'Agricultura i Medi Ambient del Govern de les Illes Balears detectaren el primer cas confirmat del bacteri en una planta de Portocristo, al municipi mallorquí de Manacor. En poques setmanes la plaga es va anar estenent per diverses zones de l'illa. Més tard, es detectaren altres brots a Eivissa i Menorca. La difusió ha estat tan ràpida i global que el conseller d'Agricultura, Vicenç Vidal –vegeu l'entrevista–, no dubta a afirmar que “en tenim pertot”. Fins a la setmana passada el nombre de casos positius confirmats arribava als 132, però les autoritats creuen que augmentaran fort ferm així que es vagin multiplicant les anàlisis.

Ningú té clar des de quan existeix la *Xylella* a Balears, com tampoc es pot te-

Ara que l'oli illenc viu una època esplendorosa, amb importants exportacions, el bacteri podria destruir aquest important segment econòmic.

→ es desplaçarà a Balears per avaluar com s'hi està lluitant contra la *Xylella*. Serà el moment en què caldrà convèncer els delegats enviats que no és necessari aplicar el protocol d'eradicació que s'ha aplicat a Lecce i que el camí que cal seguir és el de contenció, tal com ja es fa. És bo d'imaginar què passaria en unes illes tan petites si s'haguessin d'arrabassar centenars de milers d'arbres. El Govern es nega a considerar la possibilitat perquè –vegeu l'entrevista amb el conseller–, rona, seria un cop econòmic massa brutal per al camp illenc i, també, per al paisatge, amb el consegüent impacte negatiu per al turisme. Per si de cas, però, intenta aconseguir el suport de l'executiu estatal, per si era necessari fer pinya davant dels delegats europeus.

A les Illes no hi ha dubtes. Totes les parts implicades fan costat al Govern. La Unió de Pagesos, ASAJA i els partits polítics de l'oposició no volen fer cap guerra contra l'Executiu. Tots donen suport a les mesures que ha engegat la Conselleria d'Agricultura i Medi Ambient. És ver que el mes de gener el PP tingué la temptació

de convertir l'assumpte en motiu d'atac polític a l'Executiu, i, això no obstant, les parts van entendre que l'amenaça de la *Xylella* és massa greu per fer-ne batalles entre partits. I des de principis de febrer

no hi ha cap disputa política, pública. Tothom fa pinya per evitar allò que podria ser una mena d'apocalipsi paisatgística per a les Illes: que la Unió obligués a l'arrabassament de milers i milers d'arbres de Balears com ha passat a la regió italiana de Pulla.

Ningú vol pensar què podria passar si en efecte la Unió volgués imposar el protocol d'eradicació. El Govern suposa que tindrà el suport de l'Executiu central per oposar-se a una mesura així. De fet, ni tan sols contempla que sigui necessari perquè, diu el conseller Vicenç Vidal, està segur que al juny convencerà els delegats de la Unió i acceptaran el protocol de contenció que l'Executiu balear ha posat en marxa.

El problema és que el Govern de l'Estat –segons publicà el *Diario de Mallorca* el passat 28 de febrer– ha evitat fins ara defensar davant les autoritats de Brussel·les l'estratègia de contenció posada en marxa per les autoritats balears i que, d'altra banda, la UE insisteix que l'eradicació massiva d'oliveres a Lecce fou la millor opció.

I a les Illes, quan se senten coses així, tothom tremola... ●

➕ QUÈ ÉS LA 'XYLELLA FASTIDIOSA'?

Es tracta d'un bacteri que provoca malalties a diverses plantes fins a causar-los la mort. Actua obturant els fluxos de saba bruta, principalment d'aigua i sals minerals. D'aquesta manera la planta comença a esmortir-se, se li assequen les fulles, les branques, i finalment acaba morint talment com si estigués afectada d'una greu sequera. Aparentment és el que li passa, per això en períodes de falta d'aigua es pot pensar que les fulles seques són conseqüència de la sequera, no s'arrabassi l'arbre i així es faciliti que s'estengui la infecció.

A les Illes s'ha detectat la presència de la *Xylella*, entre d'altres, en oliveres, ullastres i ametllers. Però pot afectar molts tipus més de plantes, no debades el bacteri compta amb unes 300 subespècies susceptibles

d'atacar nombroses espècies vegetals. La malaltia es transmet a través d'insectes xucladors que s'alimenten de la planta. Són els portadors –o, com se'l coneix en la literatura científica, els "vectors"– que passen el bacteri d'una víctima a una altra. El transport de plantes infectades sol ser la forma més habitual de difusió geogràfica de la plaga. L'autoritat controla les importacions regulades a viviers, però les irregulars –de particulars o empreses– és molt més difícil de controlar. A les Illes s'han importat arbres massivament durant els últims anys, per a jardins privats, i segurament ha estat a través d'aquesta via que ha penetrat a Menorca, Mallorca i Eivissa, a cada illa en un moment diferent.

Actualment no hi ha cap tractament de la malaltia i l'única solució que s'està aplicant és la destrucció dels cultius infectats. Tot i així, és difícil d'eradicar completament ja que els insectes poden sobreviure i infectar nous organismes.

VICENÇ VIDAL

«No contemplem l'escenari de l'eradicació massiva»

La *Xylella fastidiosa* és una amenaça potencialment letal per al camp illenc?

—La *Xylella* és una amenaça molt seriosa perquè, entre d'altres coses, posa en perill la vinya i l'oliverar, que s'han convertit en les dues grans banderes del camp de les illes Balears. Hem d'actuar amb serenor però no se li pot llevar gravetat. Som conscients del perill i estem fent el que pertoca. Sens dubte és una amenaça greu.

—Com ha entrat?

—La manera de passar d'una banda a una altra és a través de les importacions [d'arbres i plantes]. Hem detectat tres subespècies, una a cada illa (Mallorca, Menorca i Eivissa), per tant pensem que ha entrat per tres vies diferents, segurament en tres moments diferents. El recorregut d'aquest bacteri s'inicià a Amèrica del Nord, a Califòrnia, on fou detectat inicialment, d'allà passà a la del Sud, després a Àsia a la zona d'Iraq i Iran i d'aquí saltà cap a Europa, a Itàlia i sud de França. I d'Itàlia ens arribà a nosaltres.

—Quins controls es duen a terme sobre la importació d'arbres i plantes?

—Primer de tot cal dir que nosaltres no tenim el control de fronteres, com és sabut. Per tant només arribem allà on podem. Controlem les entrades del tràfic regulat, el que va a viviers, el que es fa de manera correcta. Justament va ser gràcies a un d'aquests controls que detectàrem la presència de la *Xylella*. Però es dóna després un altre tràfic, de particulars, que no podem controlar i a través

Vicenç Vidal (Esporles, Mallorca, 1980), conseller d'Agricultura, Medi Ambient i Pesca del Govern balear, analitza en aquesta entrevista la situació de la 'Xylella' a les Illes.

Entrevista de Miquel Payeras
Fotografia d'Isaac Buj

del qual sovint entren els problemes, tant amb les plantes com amb els animals.

—La conselleria té capacitat per entrar a extreure mostres —i després analitzar-les— a propietats privades que, posem per cas, tenen l'explotació agrària abandonada?

—A les terres descuidades és més fàcil que el bacteri s'estengui i, si fos necessari, podríem entrar a aquestes propietats. El que passa és que de moment no hem topat amb ningú que ens posi cap problema. Tot el contrari. Tothom col·labora, en especial els pagesos, els quals, lògicament, volen conèixer tot d'una si tenen un arbre amb la *Xylella*. Una dada que exemplifica la col·laboració total que ens ofereix la gent és que l'any passat férem un centenar d'anàlisis de mostres i enguany ja en duim fets més de sis-cents. Procurem que tothom sàpiga què ha de fer, expliquem que no tindrà cap cost per al propietari, que nosaltres ens

encarreguem de tot i que, cas de trobar un positiu, el que farem és arrabassar la planta, cremar-la i indemnitzar per la pèrdua, si escau, l'explotació agrària.

—A banda del control, anàlisis i arrabassament, què més es pot fer contra la *Xylella*?

—És fonamental el coneixement. Estem estudiant quins són els insectes que transmeten el bacteri. En segon lloc, analitzem el comportament que té cada subespècie a cada illa, ja que no actua igual a tot arreu. I estudiem quines espècies de plantes són més resistents a la *Xylella* i quines no, i això és molt important perquè després podrem impulsar la plantació de les més fortes. És clar que és una feina que es fa a anys vista i l'objectiu final és aconseguir tenir controlat el bacteri i poder conviure amb ell, tal com passa a Amèrica del Nord.

—Existeix un horitzó per controlar-lo?

—De moment l'únic horitzó que tenim és el d'anar assumint a cada moment la situació tal com és, perquè és molt canviant. Si fa uns mesos m'haguéssis parlat de la *Xylella* t'hauria dit que aquí no n'hi havia. I ara ja ho veus. L'important és que som conscients que tenim el bacteri pertot i que sabem com reaccionar. Hem estat els primers a donar la cara, hem estat valents a reconèixer el problema i fins i tot hem anat més enllà del que exigeixen els protocols d'actuació. Hem anat a cercar la *Xylella* on podria ser, no ens hem limitat als viviers. Hem fet una cerca molt acurada per trobar-la.

→ —Està insinuant vostè que a la Península no fan aquestes cerques tan intenses i que per això no s'hi ha trobat el bacteri?

—El que dic és que em preocupa el rigor que ha posat el Govern de l'Estat a l'hora de cercar la *Xylella*.

—En unes altres comunitats hi ha hagut organitzacions, com és el cas de la Unió de Llaureadors valenciana, que demanen l'eradicació massiva a les Illes per evitar que el bacteri passi al continent.

—És cert, i és comprensible que hi hagi preocupació pertot. Però també hi ha molta desinformació. Nosaltres hem parlat amb la Unió de Llaureadors, amb els governs català i valencià —amb els quals tenim contacte quasi permanent— i amb molts més interlocutors explicant quina és la situació i com evoluciona. No amaguem informació.

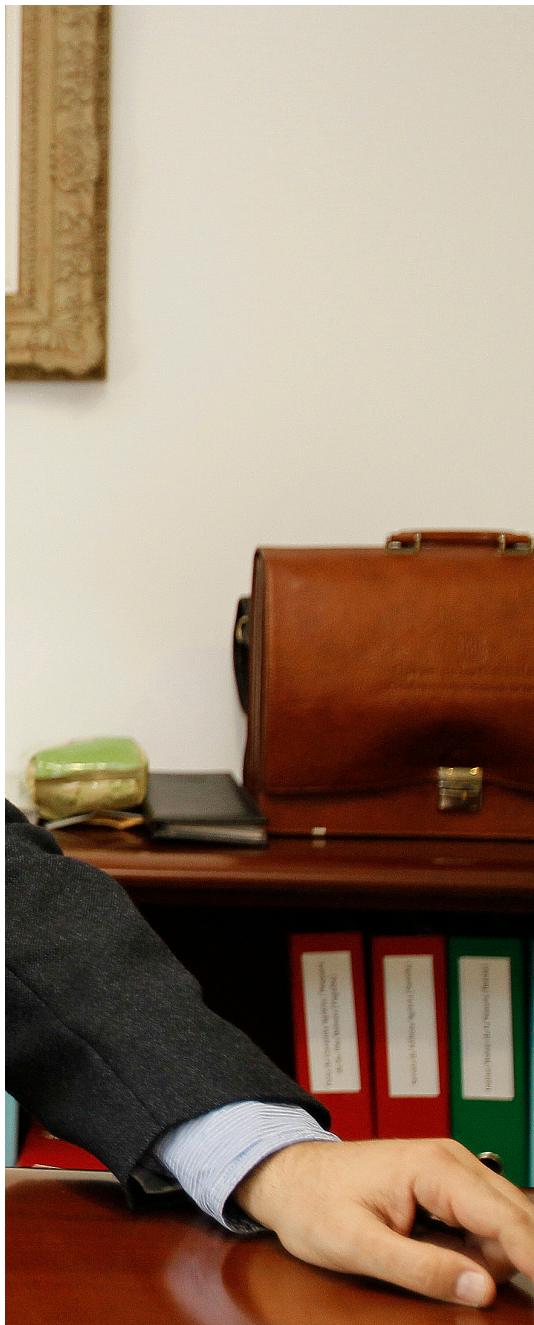
—Perquè és tan important el fet que s'hagi detectat aquest bacteri en alguns ullastres?

—Perquè l'ullastre és un arbre sal-

vatge, per tant vol dir que els boscos es poden veure afectats. És un escenari diferent, perquè ara haurem de controlar moltes més zones.

—La vinya no s'ha vist afectada de moment?

—No. Estem fent anàlisis cada setmana, uns cinquanta, per tenir el màxim control possible. Per a nosaltres, com ja he dit, és un sector, juntament amb l'oliverar, fonamental per al camp de les Illes. Per tant estem controlant tot el que podem per detectar-ne qual-

«Em preocupa el rigor que ha posat el Govern de l'Estat en la cerca de la 'Xylella'»

preu del bessó. Aquest desenvolupament suposa que en el camp illenc s'està innovant tecnològicament, que joves hi van a fer feina... Tot això està amenaçat per la *Xylella*.

—**Com va la col·laboració amb el Govern central i la Unió Europea?**

—Amb el ministeri estem molt contents per la col·laboració que ens ofereixen els tècnics. Amb la Unió Europea hem tingut els contactes pertinents entre experts, a Madrid, i al juny tindrem la primera visita per avaluar les actuacions que hem dut a terme. Serà el moment que els explicarem quina és la realitat de les illes Balears amb relació a la *Xylella*, que el bacteri està estès i que per tant l'eradicació massiva no serviria per a res; que, com som unes illes, no cal prendre mesures d'aïllament del territori perquè tenim la mar que ens aïlla...

—**No tem que la Unió decideixi que s'ha d'actuar igual que ho va imposar a Lecce, Itàlia, on es van arrabassar més d'un milió d'oliveres?**

—Nosaltres no contemplem aquest escenari, de cap manera. Allà no va servir. Encara de manco serviria aquí. L'eradicació només té sentit quan tens un focus inicial acotat, arrabasses tot el que està al seu voltant i així pots aturar el procés. Però no té sentit quan ja està estès pertot, com a Balears passa. Fixa't que vol dir el protocol d'eradicació de la Unió: arrabassar l'arbre infectat i tot el que hi ha a cent metres a la rodona, analitzar llavors mostrats en un radi de 10 km i si trobes un positiu començar a eradicar un altre pic. Si se'ns aplicàs talment suposaria una quantitat d'hectàrees arrabassades que, senzillament, no ho podríem assumir.

—**Però la Unió Europea pot imposar una apocalipsi d'aquesta mena?**

—Vull insistir: no contemplem l'escenari de l'eradicació massiva de cap de les maneres. En absolut. Col·laborarem, els explicarem les nostres tesis... però no, aquest escenari que tu dius no seria assumible.

—**Estem davant d'una amenaça semblant a la fil·loxera de 1891 que**

pràcticament anorreà la vinya a les Illes, amb el gran sotrac econòmic conseguit?

—No, perquè aleshores els pagesos no sabien què passava ni com actuar. Ara tenim molt més coneixement i capacitat de resposta.

—**Passem a la vessant política de la Xylella. Fins fa unes tres setmanes el PP el criticava a vostè fort ferm per la gestió feta amb relació al bacteri. Però de sobte s'acabaren les crítiques: és una sensació falsa que tinc jo o la gravetat de l'amenaça ha forçat aquesta, diguem-ne, pau política xylelliana?**

—[Inspira profundament i cerca les paraules.] Aquest Govern sempre, sempre, ha donat totes les explicacions que calia donar. Totes. Fins i tot en alguna ocasió hem donat informació massa ràpid. Tothom ha tingut quasi en temps real el coneixement que la conselleria tenia: els sindicats agraris, les explotacions, l'oposició parlamentària... Em sembla que tots entenem que hem d'estar junts en això.

—**S'ha aconseguit la pinya política i social per evitar que la Unió Europea decreti l'eradicació?**

—Cada partit, cada sindicat, cada associació ha d'informar els contactes que tingui fora de les Illes amb l'objectiu que Madrid i la Unió entenguin la nostra postura. Em pareix que tots entenem que, si se'ns imposava una apocalipsi com la que tu deies abans, seria... És que no es pot ni pensar! És que no seria l'oli i el vi, només, seria tot el conjunt de l'economia balear el que patiria, el turisme inclòs, naturalment, perquè perdríem el paisatge.

—**Abans ha dit que els tècnics del Ministeri d'Agricultura col·laboren. Però i la part política? El Govern de l'Estat també col·labora de manera correcta?**

—El mes de novembre, després de confirmar els primers positius, vaig demanar una reunió a la ministra [Isabel García] i m'ha citat per al dia 21 de març. Em sembla que això basta per entendre quina és la seva actitud. ●

sevol·lució i fer les anàlisis immediates.

—**El Govern ha fet avaluacions econòmiques de les pèrdues que podria suposar l'extensió incontrolada de la Xylella?**

—No, però com que tant l'oli com el vi són activitats econòmicament molt rendibles sens dubte seria un cop fort. Encara més si hi afegim els ametllers, que després de dècades d'abandonament ara són objecte d'inversions, de substitució dels arbres més vells per nous exemplars, enmig d'un context d'augment del